

Aleksandra Gawrysiak-Zabłocka

Kilka uwag o osobie prokurenta

Streszczenie

W istotę prokury wpisane jest wielkie zaufanie jakim mocodawca darzyć powinien prokurenta, wszak ten szczególny pełnomocnik umocowany jest do dokonywania wszelkich czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a negatywne konsekwencje nieroztropnych działań prokurenta dotkną samego przedsiębiorcę. W konsekwencji art. 109² KC stanowi, że prokurentem może być wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Przepisy KC nie zawierają jednak żadnych ograniczeń dotyczących przeszłości – w tym kryminalnej - kandydata na prokurenta. Natomiast z innych regulacji wynika, że uprzedni prawomocny wyrok sądu (skazujący za przestępstwo albo orzekający zakaz pełnienia funkcji) jest prawnie relewantny w kontekście prokury. Przepisy te znajdują się w różnorodnych aktach prawnych, różny jest zakres ich regulacji i skutki. Nie jest przy tym jasna aksjologia takich a nie innych rozwiązań, co powodować może dezorientację wśród przedsiębiorców.

1. Wprowadzenie

W świetle prawa polskiego prokura jest szczególnego rodzaju pełnomocnictwem. Podstawowa regulacja jej poświęcona znajduje się – od 2003 r. – w art. 109¹-109⁸ KC¹. Prokurę wyróżnia spośród innych pełnomocnictw to, że precyzyjnie wskazany został krąg mocodawców: prokura może zostać udzielona jedynie przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego². Kolejną istotną cechą prokury jest jej zakres, który został określony wyraźnie przez ustawodawcę. Zakres ten nie może być modyfikowany przez mocodawcę (przedsiębiorcę)³ i jest bardzo szeroki: prokura obejmuje

¹ Ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm., dalej jako „KC”.

² Por. art. 109¹ § 1 KC.

³ W myśl art. 109¹ § 2 KC nie można ograniczyć prokury ze skutkiem wobec osób trzecich, przy czym przepisem szczególnym jest w tym względzie art. 109⁵ KC dopuszczający udzielenie prokury oddziałowej.

umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa⁴. Prokura wyróżnia się też tym, że istnieje wymóg ujawnienia jej we właściwym dla przedsiębiorcy rejestrze lub ewidencji⁵ oraz tym, że niedopuszczalne jest udzielenie prokury nieodwołalnej⁶.

2. Osoba prokurenta w świetle przepisów kodeksu cywilnego

W istotę prokury wpisane jest wielkie zaufanie, jakim mocodawca darzyć powinien prokurenta, wszak ten szczególny pełnomocnik umocowany jest do dokonywania wszelkich czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, a negatywne konsekwencje nieroztropnych działań prokurenta dotkną samego przedsiębiorcę. W konsekwencji art. 109² KC stanowi, że prokurentem może być wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Kwalifikacja podmiotowa prokurenta jest więc surowsza od wymaganej dla pełnomocnika. Przepis nie pozostawia wątpliwości co do tego, że prokurentem nie może być osoba prawna ani osoba prawna ułomna⁷. Stanowi on normatywny wyraz powszechnie przyjmowanego w doktrynie poglądu, zgodnie z którym szczególny stosunek zaufania, na którym opiera się prokura, może dotyczyć wyłącznie osób fizycznych⁸. Co więcej, prokurentem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, co a contrario oznacza, że nie może nim być nie tylko osoba niemająca w ogóle zdolności do czynności prawnych, ale także osoba o ograniczonej

---

⁴ Por. art. 109¹ § 1 KC *in fine*, choć jednocześnie jednak art. 109³ KC stanowi, że do zbycia przedsiębiorstwa, do dokonania czynności prawnej, na podstawie której następuje oddanie go do czasowego korzystania, oraz do zbywania i obciążania nieruchomości jest wymagane pełnomocnictwo do poszczególnych czynności.

⁵ Por. art. 109⁸ KC, choć jednocześnie wpis do rejestru nie ma skutku konstytutywnego, a jedynie deklaratoryjny. Jak jednak zauważył SN w uzasadnieniu wyroku z 20.10.2005 r., II CK 120/05, LEX nr 167116: „prokura jest ważna, mimo że nie została wpisana do rejestru sądowego. Wpis do rejestru ma jednak istotne znaczenie z punktu widzenia pewności i bezpieczeństwa obrotu prawnego i to z dwóch powodów. Po pierwsze, łączy się z nim domniemanie ważności udzielenia prokury wynikające z art. 17 ust. 1 u.K.R.S. Po drugie, prokurent uzyskuje możliwość skutecznego wylegitymowania się odpisem lub wyciągiem z rejestru sądowego. Dotyczy to zarówno udziału prokurenta w obrocie gospodarczym, jak i w postępowaniu przed sądem, prokurent powinien bowiem przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy odpis lub wyciąg z rejestru sądowego, który zastępuje wymagane od pełnomocnika – zgodnie z art. 89 § 1 k.p.c. – pełnomocnictwo procesowe”. Szerzej o wpisach deklaratoryjnych por. D. Wajda, *Wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym wywołujące skutek deklaratoryjny*, PPH 2019, nr 1.

⁶ Por. art. 109⁷ KC.

⁷ P. Nazaruk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, LEX/el. 2021, art. 109(2).

⁸ U. Promińska [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II*, red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka, Warszawa 2014, LEX/el., art. 109(2).

zdolności prawnej⁹. Zatem już sam KC stawia prokurentom bardziej surowe wymogi niż inny pełnomocnikom. Jednocześnie regulacja zawarta w art. 109² KC jest jednak dość lakoniczna.

Z jednej strony nie znajduje się w niej odpowiedź na pytanie, czy dopuszczalne jest udzielenie prokury przez przedsiębiorcę będącego osobą prawną (względnie ułomną osobą prawną) osobie fizycznej, której przysługuje prawo reprezentowania przedsiębiorcy w takim samym bądź szerszym zakresie w porównaniu z zakresem umocowania prokurenta. Dotyczy to w szczególności wspólnika spółki jawnej, partnera, komplementariusza, członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, prostej spółki akcyjnej, spółki akcyjnej czy spółdzielni¹⁰. Problem ten był już przedmiotem szerszego zainteresowania¹¹ i z tej racji w artykule nie będzie analizowany.

Pochylę się za to nad drugą konsekwencją lakoniczności przepisów KC. Nie stawiają one prokurentowi żadnych wymogów, jeśli chodzi o niekaralność, co oznacza, że KC *implicit* dopuszcza, by mocodawca – na własne ryzyko – ustanowił prokurentami osoby o wątpliwej przeszłości, nawet skazane prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa związane z prowadzeniem działalności gospodarczej czy uznane przez sąd za winne innych niewłaściwych zachowań związanych z działalnością gospodarczą. Zasada ta jest wątpliwa biorąc pod uwagę pewność i bezpieczeństwo obrotu. Szczęśliwie zostaje jednak w pewien – choć niedoskonały – sposób ograniczona przez przepisy szczegółowe, do których należy przede wszystkim omówiony poniżej art. 18 § 2 KSH, a także – pozostawione poza ramami niniejszego opracowania - art. 373-377 Prawa upadłościowego¹² oraz przepisy Kodeksu karnego dotyczące

⁹ Odmienne niż w przypadku pełnomocnictwa, które może być udzielone osobie o ograniczonej zdolności do czynności prawnych, por. art. 100 KC.

¹⁰ Nie dotyczy jednak – jak zdaje się sugerować P. Nazaruk, *op.cit.* - likwidatora, z tej prostej przyczyny, że z chwilą otwarcia likwidacji ustanowiona wcześniej prokura wygasa (por. wyraźnie art. 109⁷ § 2 KC) i nie można ustanawiać prokury w czasie likwidacji (co wynika z wykładni celowościowej, a w przypadku niektórych przedsiębiorców dodatkowo też z wyraźnych regulacji ustawowych, np. w odniesieniu do spółki jawnej art. 79 § 2 KSH, do spółki z o.o. - art. 284 § 2 KSH, do spółki akcyjnej – art. 470 § 2 KSH).

¹¹ Jest przy tym elementem szerszego problemu, czy osoby te mogą być pełnomocnikami. Co do szczegółowego zestawienia poglądów doktryny i orzecznictwa por. M. Pilich [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)*, red. J. Gudowski, Warszawa 2021, LEX/el., art. 109(2); oraz P. Pinior [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018, LEX/el., art. 109(2).

¹² Por. ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe, tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm. Przepisy te stanowią, że sąd upadłościowy może orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w ramach spółki cywilnej oraz pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, członka rady nadzorczej, członka komisji rewizyjnej, reprezentanta lub – co szczególnie interesujące w kontekście tego opracowania - pełnomocnika osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie tej działalności, spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszenia osoby, której zachowanie się w związku z upadłością zasługuje na szczególnie negatywną ocenę (np. gdy osoba ze swojej winy będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości albo po ogłoszeniu upadłości nie wydała lub nie wskazała majątku).

środka karnego w postaci zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej¹³.

3. Osoba prokurenta w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych

Przykładem ustawy zawierającej dodatkowe ograniczenia względem osób prokurentów jest kodeks spółek handlowych¹⁴. Od 2018 r.¹⁵ stanowi on w art. 18 § 2, że nie może być prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII–XXXVII KK¹⁶ oraz w art. 587, art. 590 i art. 591 KSH¹⁷. Zakaz ten – co do zasady¹⁸ – ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, chyba że wcześniej nastąpiło zatarcie skazania. Regulacja ta – choć bez wątplenia potrzebna – budzi przynajmniej dwie wątpliwości.

Po pierwsze, nie jest wcale oczywiste, dlaczego w art. 18 § 2 KSH – tak w odniesieniu do prokurentów, jak i do członków organów spółek – przyjęto zasadę, że nie powinni być skazani prawomocnym wyrokiem sądu akurat za te, a nie inne przestępstwa¹⁹. W katalogu tym nie ma wymienionych niektórych przestępstw, które ustawodawca uznał za przeszkodę w pełnieniu funkcji organów spółek specjalistycznych²⁰, a których popełnienie być może

¹³ Por. art. 41 ustawy z 6.6.1997 r. – Kodeks karny, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm. Szerzej na temat tego środka karnego por. P. Ochman, *Wykonywanie środka karnego zakazu zajmowania określonego stanowiska a zakaz pełnienia funkcji piastuna organu spółki handlowej*, Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego 2014, nr 33.

¹⁴ Ustawa z 15.9.2000 r., tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm. W ustawie tej znajdują się też – pozostające poza zakresem zainteresowania niniejszego opracowania – przepisy stanowiące o niepołączalności prokury z byciem członkiem rady nadzorczej (por. art. 214 § 1 i art. 387 § 1 KSH).

¹⁵ W pierwotnej wersji KSH tego ograniczenia względem prokurenta nie było, dodane zostało dopiero ustawą z 26.1.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 398.

¹⁶ Są to przestępstwa przeciwko ochronie informacji (art. 265-296 KK), przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270-277 KK), przeciwko mieniu (art. 278-295 KK), przeciwko obrotowi gospodarczemu (art. 296-309 KK) oraz przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (art. 310-316 KK).

¹⁷ Są to przestępstwa dokonane przez ogłoszenie danych nieprawdziwych albo przedstawienie takich danych organom spółki, władzom państwowym lub rewidentom (art. 587 KSH), dokonane przez wystawienie fałszywych zaświadczeń o złożeniu akcji uprawniającej do głosowania czy użyczenie innemu akcji nieuprawniającej go do głosowania (art. 590 KSH) oraz dokonane przy głosowaniu na walnym zgromadzeniu lub wykonywaniu praw mniejszości (art. 591 KSH). Dla stwierdzenia powyższej przesłanki negatywnej wystarczające jest wydanie prawomocnego orzeczenia skazującego za dane przestępstwo, bez konieczności odrębnego orzekania o zakazie pełnienia funkcji. Por. wyrok SA w Warszawie z 22.2.2019 r., VII AGa 1850/18, Legalis.

¹⁸ Co do wyjątku por. art. 18 § 4 KSH: W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w § 2, skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie.

¹⁹ A contrario bowiem skazanie za inne przestępstwa zasadniczo nie wyklucza możliwości pełnienia funkcji w spółce, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Por. D. Kupryjańczyk [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2020, Legalis, art. 18.

²⁰ Por. np. przestępstwa wymienione w art. 82 ust. 1 pkt 2 ustawy z 29.7.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 328 ze zm.

powinno także eliminować z kręgu osób reprezentujących (w tym prokurentów) i inne spółki. W szczególności wśród przestępstw wymienionych w art. 18 § 2 KSH nie znalazły się – jak na razie – przestępstwa sprzedajności, przekupstwa, płatnej protekcji oraz nadużycia funkcji sklasyfikowane w KK jako przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego. Nie ulega jednak wątpliwości, że sprawcy przestępstw wskazanych w art. 228–231 KK wykazali się brakiem uczciwości wywołującym istotne wątpliwości co do tego, czy dają oni rękojmię należytego wykonywania mandatu, a umożliwienie im funkcjonowania w obrocie gospodarczym może godzić w interesy uczciwych przedsiębiorców, którzy nie uciekają się do zachowań nieuczciwych²¹. W związku z tym w odniesieniu do tych przestępstw jest już projektowana nowelizacja art. 18 § 2 KSH²². Docelowo zaś warto by rzetelnie przeanalizować, czy nie należałoby poszerzyć katalogu przestępstw zawartych w tym przepisie o jeszcze inne przestępstwa np. penalizowane przez kodeks karny skarbowy²³.

Po drugie zaś, problematyczny jest zakres podmiotowy art. 18 § 2 KSH, tzn. dlaczego wyłączenie możliwości powołania na prokurenta osób skazanych za pewne przestępstwa przewidziane jest jedynie w odniesieniu do prokurentów spółek kapitałowych (tzn. spółki akcyjnej, spółki z o.o. i prostej spółki akcyjnej). Przypomnieć w tym miejscu trzeba bowiem, że art. 18 § 2 KSH znajduje się w Tytule I Dziale III spółki kapitałowe, co oznacza, że nie ma zastosowania do osobowych spółek handlowych, w których przecież prokurenci też są ustanawiani²⁴. Co więcej – w wyniku nowelizacji z 2018 r. - w § 5 art. 18 KSH odesłano do odpowiedniego stosowania art. 18 § 1-4 KSH do członków zarządu spółki partnerskiej i członków rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej, choć można było sformułować normę odsyłającą w taki sposób, aby objęła swym zakresem też prokurentów osobowych spółek handlowych²⁵. Zróżnicowanie warunków jakie powinni spełniać prokurenci spółek osobowych i kapitałowych – mimo wszystkich różnic istniejących między tymi podmiotami, w szczególności, jeśli chodzi o odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki – nie wydaje się zasadne i powinno zostać zniesione, tak aby prokurenci wszystkich spółek

---

²¹ Por. *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw*, druk 1515, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1515>.

²² Ibidem.

²³ Ustawa z 10.9.1999 r., tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 408 ze zm.

²⁴ Por. M. Dumkiewicz [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX/el., art. 18.

²⁵ Por. A. Kidyba [w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, LEX/el. 2021, art. 18.

handlowych dawali jak największą rękojmię należytego pełnienia swych funkcji²⁶. Docelowo natomiast należy rozważyć wprowadzenie tego ograniczenia względem prokurentów wszystkich przedsiębiorców, co musiałoby się już wiązać z „przeniesieniem” tej regulacji do KC.

4. Konsekwencje naruszenia przepisów KC i KSH dotyczących osoby prokurenta

Niespełnianie przez osobę, którą mocodawca chciał ustanowić prokurentem, wymogów z KC (osoba fizyczna o pełnej zdolności prawnej) i KSH (niekaralność) skutkuje nieważnością prokury. Prokura taka nie powinna być zatem w ogóle wpisana do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. W odniesieniu do prawomocnych wyroków skazujących art. 21a pkt 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym²⁷ umożliwia automatyczną weryfikację w Krajowym Rejestrze Karnym przez system teleinformatyczny KRS skazania danej osoby i w konsekwencji przeciwdziała wpisywaniu takich osób jako prokurentów. Gorzej rzecz się ma z osobami nie mającymi pełnej zdolności do czynności prawnych. W Polsce nie istnieje bowiem obecnie rejestr osób ubezwłasnowolnionych (a więc takich, które nie mają albo w ogóle zdolności do czynności prawnych albo mają ją ograniczoną)²⁸, a w konsekwencji sąd rejestrowy – nie mając wiedzy o braku zdolności do czynności prawnych osoby, która miała być ustanowiona prokurentem – może wpisać ją do rejestru przedsiębiorców. W takim przypadku osoby trzecie chronione są jednak domniemaniem prawdziwości wpisów do KRS²⁹.

---

²⁶ Tak też A. Kidyba, który stwierdza, że wprowadzenie takiego podziału nie wydaje się zaś uzasadnione i sugeruje, że prawidłowym rozwiązaniem byłoby uzupełnienie przepisów wspólnych o spółkach osobowych (dział II tytuł I KSH) normą odsyłającą do odpowiedniego stosowania art. 18 § 1-4 KSH do spółek osobowych. W ten sposób przesłanki wymienione w tych przepisach odnosiłyby się zarówno do członków zarządu spółki partnerskiej oraz członków rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej, jak również do likwidatorów i prokurentów spółek osobowych. Por. *ibidem*.

²⁷ Ustawa z 20.8.1997 r., tekst jednolity Dz.U. 2021 r. poz. 112 ze zm.

²⁸ Orientacyjnie szacuje się, że liczba ubezwłasnowolnionych całkowicie liczy obecnie około 85 tysięcy osób, natomiast liczba osób ubezwłasnowolnionych częściowo wynosi około 14 tysięcy osób. Por. <http://www.centrumprawa.eu/instytucja-ubezwlasnowolnienia-w-polsce/>

²⁹ Por. art. 17 ust. 1 ustawy z 20.8.1997 r. ustawy o KRS. Podobnie byłoby, gdyby – pomimo mechanizmu wynikającego z art. 21 a ustawy o KRS, do rejestru wpisana została jako prokurent spółki kapitałowej osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa określone w art. 18 § 2 KSH. Analogicznie w odniesieniu do członków organów D. Wajda, *Prawomocne skazanie za przestępstwa określone w art. 18 § 2 k.s.h. a pełnienie funkcji w organie spółki kapitałowej*, PPH 2018, nr 2, s. 26.

5. Osoba prokurenta w świetle przepisów prawa zamówień publicznych

Przeszłość kryminalna prokurentów – tak spółek handlowych, jak i innych osób prawnych (czy ułomnych osób prawnych) jest także przedmiotem zainteresowania ustawy - Prawo zamówień publicznych³⁰. Ustawa ta reguluje zasady udzielania zamówień na dostawy, usługi i roboty budowlane przez zamawiających publicznych, sektorowych i subsydiowanych ustanawiając rozwiązania dotyczące procedur wydatkowania środków publicznych, tj. sposobów wyłonienia wykonawców oraz zasad zawierania umów. Ustawa ta nie stanowi więc o tym, jakie cechy powinien mieć generalnie prokurent. Zawiera jednak regulację³¹, która skutkuje tym, że – co do zasady – przedsiębiorcy nie może być udzielone zamówienie publiczne, jeśli jego prokurentem jest osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa wymienione w art. 108 ust. 1 pkt 1 PZP. Z jednej strony, wymienione są tam takie przestępstwa, które uniemożliwiały zostanie prokurentem spółki kapitałowej, np. przeciwko obrotowi gospodarczemu (art. 296–307 KK), przestępstwo oszustwa (art. 286 KK) czy przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270–277d KK). W tym zakresie regulacja PZP ma realne znaczenie dla prokurentów innych podmiotów niż spółki kapitałowe. Z drugiej jednak strony w art. 108 ust. 1 pkt 1 PZP wymienione są i takie przestępstwa, których nie wskazano w art. 18 § 2 KSH, np. handel ludźmi (art. 189a KK) czy powierzenie wykonywania pracy małoletniemu cudzoziemcowi (w art. 9 ust. 2 ustawy z 15.6.2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³²). W tym zakresie przepis ten jest istotny dla wszystkich przedsiębiorców i zawiera tzw. obligatoryjne przesłanki wykluczenia wykonawcy ze względu na osobę jego prokurenta³³. Oczywiście – podobnie jak w KSH – skutki skazania prawomocnym wyrokiem są ograniczone w czasie. Art. 109 PZP stanowi, że wykluczenie wykonawcy następuje na okres – w zależności od przestępstwa – 5 lub 3 lat od dnia uprawomocnienia się wyroku. Dodatkowo w art. 110 ust. 2 PZP przewidziano możliwość samooczyszczenia się wykonawcy (*self-cleaning*)³⁴. Generalnie jednak

³⁰ Ustawa z 11.9.2019 r., tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 1129 ze zm. Dalej w skrócie PZP.

³¹ Art. 108 ust. 1 pkt 2 PZP.

³² Tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 1745.

³³ Szerzej na temat obligatoryjnych przesłanek wykluczenia wykonawcy por. M. Lubieniecka, *Obligatoryjne podstawy wykluczenia*, Monitor Zamówień Publicznych 2020, nr 10 oraz A. Gawrońska-Baran [w:] E. Wiktorowska, A. Wiktorowski, P. Wójcik, A. Gawrońska-Baran, *Prawo zamówień publicznych. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021, art. 108.

³⁴ Szerzej na temat tej instytucji por. A. Kowalczyk, *Istytucja self-cleaningu - kilka uwag*, Zamówienia Publiczne Doradca 2021, nr 2.

– choć dopuszczalne w świetle KC i KSH – ustanowienie prokurentem osoby skazanej za przestępstwa wymienione w art. 108 ust. 1 pkt 1 PZP może spowodować istotne utrudnienia dla przedsiębiorców starających się o udzielenie zamówienia publicznego, czy wręcz uniemożliwić jego uzyskanie. W tym kontekście warto przypomnieć, że w świetle danych udostępnionych przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych³⁵ w 2020 r. zamawiający udzielili ponad 135 tys. zamówień, których wartość wyniosła 183,5 mld zł, co stanowiło ok. 7,90% produktu krajowego brutto, a więc jest to dość spory rynek i wielu przedsiębiorców jest zainteresowanych uzyskaniem takich zamówień, a w konsekwencji powinno powstrzymać się od udzielania prokury osobom skazanym za przestępstwa wymienione w art. 108 ust. 1 pkt 2 PZP.

6. Podsumowanie

Szeroki zakres prokury powoduje, że prokurent powinien być osobą dającą rękojmię należytego wykonywania swych funkcji. Powinien cieszyć się zaufaniem przedsiębiorcy, a jednocześnie być osobą o możliwie nieskazitelnym charakterze. Przepisy KC – wychodząc z założenia zapewnienia przedsiębiorcom możliwości szerokiego dobierania osób prokurentów, przy jednoczesnym obowiązywaniu zasady *volenti non fit iniuria* – stanowią jedynie, że prokurentem może być osoba fizyczna o pełnej zdolności do czynności prawnych. Nie zawierają one żadnych ograniczeń dotyczących przeszłości – w tym kryminalnej – kandydata na prokurenta. Jednakże z innych regulacji wynika, że uprzedni prawomocny wyrok sądu (skazujący za przestępstwo albo orzekający zakaz pełnienia funkcji) jest prawnie relewantny w kontekście prokury. Przepisy te znajdują się w różnorodnych aktach prawnych (KSH, KK, Prawo upadłościowe, PZP), różny jest zakres ich regulacji (niektóre dotyczą prokurentów wszystkich przedsiębiorców, inne jedynie spółek kapitałowych; wiążą negatywne konsekwencje z różnymi zachowaniami / zaniechaniami kandydata na prokurenta) i skutki (jedne skutkują nieważnością prokury, inne przewidują tylko utrudnienia dla funkcjonowania przedsiębiorców w pewnych sferach obrotu). Nie jest przy tym jasna aksjologia takich, a nie innych rozwiązań, co powodować może dezorientację wśród przedsiębiorców. Przykładowo pojawiają się wątpliwości, dlaczego w art. 18 § 2 KSH wymienione zostały

---

³⁵ *Sprawozdanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z funkcjonowania systemu zamówień publicznych w 2020 r.*, https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0009/51030/Sprawozdanie-Prezesa-Urzędu-Zamowien-Publicznych-z-funkcjonowania-systemu-zamowien-publicznych-w-2020-r.pdf.

jedynie te przestępstwa oraz dlaczego osoby skazane za te przestępstwa nie mogą być jedynie prokurentami spółek kapitałowych, a nie ma analogicznych ograniczeń w odniesieniu do osobowych spółek handlowych czy spółdzielni a nawet dlaczego w ogóle nie ma takiego rozwiązania w odniesieniu do wszystkich prokurentów? Postulować należałoby zatem kompleksowe przyjrzenie się wymaganiom, które powinny spełniać osoby powoływane na prokurentów.

Summary

Some remarks on the commercial proxy

The essence of the commercial proxy is the great trust that the principal should have for the commercial proxy, as this special representative is empowered to perform all activities related to running the enterprise, and the negative consequences of the commercial proxy's imprudent actions will affect the entrepreneur himself. Consequently, art. 1092 of the Civil Code stipulates that only a natural person with full legal capacity for legal acts may be a commercial proxy. Although provisions of the Civil Code do not contain any restrictions on the past - including criminal history - of a candidate for a proxy, but there are other regulations according to which a final judgment of a court (conviction for a crime or imposing a ban on performing a function) is legally relevant in the context of a commercial proxy. These provisions are contained in various legal acts, their scope and effects vary. The axiology of such solutions is not clear, which may cause confusion among entrepreneurs.

Aleksandra Gawrysiak-Zabłocka

Wydział Prawa i Administracji UKSW w Warszawie, ORCID 0000-0001-8956-3739, doktor nauk prawnych, radca prawny, absolwentka Szkoły Prawa Niemieckiego i Europejskiego (Abschlusszeugnis der Deutschen Rechtsschule an der Universität Warschau) oraz Szkoły Prawa Angielskiego i Europejskiego (Certificate in English Law and EU Law). Zakres badań naukowych: prawo gospodarcze, prawo turystyczne, prawo Unii Europejskiej i jego wpływ na prawo państw członkowskich oraz porównawcza analiza instytucji prawnych, mail: a.gawrysiak.zablocka@uksw.edu.pl

Bibliografia

- <http://www.centrumprawa.eu/instytucja-ubezwlasnowolnienia-w-polsce/>
- Dumkiewicz M. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX/el., art. 18,
- Gawrońska-Baran A. [w:] E. Wiktorowska, A. Wiktorowski, P. Wójcik, A. Gawrońska-Baran, *Prawo zamówień publicznych. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2021
- Kidyba A. [w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, LEX/el. 2021, art. 18
- Kowalczyk A., *Istytucja self-cleaningu - kilka uwag*, *Zamówienia Publiczne Doradca* 2021, nr 2
- Kupryjańczyk D.[w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2020, Legalis, art. 18
- Lubieniecka M., *Obligatoryjne podstawy wykluczenia*, *Monitor Zamówień Publicznych* 2020, nr 10
- Nazaruk P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, LEX/el. 2021, art. 109(2)
- Ochman P., *Wykonywanie środka karnego zakazu zajmowania określonego stanowiska a zakaz pełnienia funkcji piastuna organu spółki handlowej*, *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego* 2014, nr 33
- Pilich M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)*, red. J. Gudowski, Warszawa 2021, LEX/el. , art. 109(2)
- Pinior P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)*, red. M. Fras, M. Habdas, Warszawa 2018, LEX/el., art. 109(2).
- Promińska U. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II*, red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka, Warszawa 2014, LEX/el., art. 109(2)
- *Sprawozdanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z funkcjonowania systemu zamówień publicznych w 2020 r.*, https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0009/51030/Sprawozdanie-Prezesa-Urzedu-Zamowien-Publicznych-z-funkcjonowania-systemu-zamowien-publicznych-w-2020-r.pdf

- *Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw*, druk 1515, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1515>
- Wajda D., *Prawomocne skazanie za przestępstwa określone w art. 18 § 2 k.s.h. a pełnienie funkcji w organie spółki kapitałowej*, PPH 2018, nr 2
- Wajda D., *Wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym wywołujące skutek deklaratoryjny*, PPH 2019, nr 1
- wyrok SA w Warszawie z 22.2.2019 r., VII AGa 1850/18, Legalis
- wyrok SN z 20.10.2005 r., II CK 120/05, LEX nr 167116